

Het is half vijf in de ochtend. Normale mensen slapen. Zo niet uw verslaggevers. De Striet meldt zich ten huize van Bakker. Hoe laat zal hij Schagen verlaten hebben? Dat zal toch kort na vieren zijn geweest. Heldenmoed, zoveel is zeker. We nuttigen een kop koffie en dan gaat het los: Op naar station Heiloo. In een bui van opgewektheid hebben we besloten dat we deze keer niet per auto maar met het openbaar vervoer naar Delfzijl, ons vertrekpunt voor vandaag, zullen reizen. Nu dat hebben we geweten, het werd de zwaarste etappe tot nu toe. En dat niet alleen vanwege het lange onderweg zijn. We dienden namelijk alle overleveringsmaterialen, zoals tent, voedsel, branders, pannen en meer van dat, zelf mee te nemen. We zeulden derhalve met zware rugzakken die onze oude lichamen en wrakke schouders zwaar op de proef stelden. De trein van één over vijf dus. Er blijken, toch verbazingwekkend, nog meer passagiers te zijn. Slaperige mannen in een doodstille coupé. Sommigen eten een broodje of lezen de krant. De meesten echter zijn schijndood of maken in elk geval een levenloze indruk. Eerst in de buurt van Assen wordt de stilte verjaagd door vrolijk kwetterende en kakelende meisjes, die op weg zijn naar school.

Het weer houdt niet over. Miezerragen en een stevig windje. Wat moeten we toch in dat verre Delfzijl, waar het vast en zeker ook niet erg aangenaam zal zijn? Wandelen natuurlijk. Er wacht een volgende etappe op onze bedevaart naar noord Denemarken. Het wordt zelfs de laatste etappe op Nederlands grondgebied. Ook in het centrum van Delfzijl is vrijwel alle leven verdwenen. Aan de steiger van de zeilvereniging dobberen bootjes. Een bakbeest van een sleepboot, Waterman geheten, valt op. Maar ook deze ligt zich te vervelen aan de kade. Voorts veel oude en verlaten industrie. Loodsen waar, in beter tijden ongetwijfeld tropisch hardhout in is opgeslagen.

Nu is het een broedplaats voor scholeksters en bergeenden. Wat verder weg zien we de omtrekken van onbegrijpelijk grote bouwwerken. Welke industrie zal zich daar ophouden?

We gaan op pad en stuiten spoedig op een gedenkteken. Een pilaar met daar bovenop een gezinnetje. Naar ik vermoed huilend. En uiteraard een tekst:

“Kerend de watervloed, ontsluit Ik een weg naar zee.”

Dan komen we in het echte industriegebied terecht. Hier is de petrochemie nog een serieuze aangelegenheid. Een wirwar van pijpleidingen, destillatiekolommen, affakkel schoorstenen, mannen met helmen, shovels, houten loodsen afgewisseld met containers. Hijskraantjes verrichten onduidelijk werk. Maar het dient een doel: Hier wordt chloor gemaakt en strooizout voor de winterse wegen en binnenkort ook weer aluminium. Toch is er ook nog wilde natuur waar te nemen, zwaluwen, een visdief, bergeenden, meeuwen en in de haven een verdwaalde smient. Rob wijst me bovendien op het fijne palet aan geuren. Aangenaam bijna, in ieder geval voldoende dun om niet direct op de vlucht te slaan. Hier wordt iets groots verricht. Van 't wad ontbreekt voorlopig elk spoor. Als we in de richting van het open water van de Eemsmonding kijken, zien we slechts een smalle dijk voorzien van windmolens en ver weg, daarachter Duitsland.

Dan laten we de industrie achter ons. Meteen hebben we uitzicht over het vlakke land waar we ver kunnen kijken. Spoedig ook is er de meest merkwaardige begraafplaats van Nederland, die van het voormalige dorpje Oterdum. Tot ongeveer 1970 lag dit rustig te slapen achter de waddendijk. Toen deze echter op Deltahoogte moest worden gebracht diende het dorp, “noodgedwongen” zoals dat in fraaie regententaal heet, afgebroken te worden. Bovendien ging de

dijkverzwaring dwars over het kerkhof heen. Als genoegdoening werden de gedenktekens van de zerken boven op de nieuwe dijk geplaatst. Het levert een bizar schouwspel op. Mooi ook, dat is zeker. We lezen de teksten op de verschillende zerken en nemen sommige raadgevingen ter harte:

*Hyr lech ick eensaam in een huis
ontslagen van vee, moeite en kruis
tot dat my God 't opwecken sal
door zijn Engels basuinsgeschal”*

En dan nog deze die voor ons wandelaars nog meer van toepassing is:

*“Sta wandelaar en lees,
wier overschot hier zij,
en denk aan dit lot;
't treft vroeg of laat ook mij.”*

Deze bemoedigende woorden sieren de grafsteen van Martje R. Wildeboer, in 1798 geboren te Oterdum en daar ook in 1876 gestorven. Opgewekt gaan we verder, richting Termunterzijl. Ongetwijfeld wachten daar uitsmijters bestaande uit wel drie eieren en met veel spek. Het havenrestaurant is open, wat al een hele opluchting is. Dat we ons in plaats van met uitsmijters, met broodjes kroket tevreden moeten stellen deert ons amper. Wel krijgen we, nadat de maaltijd verwerkt is, te maken met enorme wegtrekkers

en verlangen we hevig naar een middagdutje. Maar ja, waar doe je zo iets in een omgeving die niet de jouwe is en waar het bovendien nat en kil is?

Verder dus. De dijk wacht en de miezerregen krijgt ons niet klein. Bij het dorpje Ter Munster laten we de voorbijgangers nog even op ons inwerken. Vanaf de hoge, massieve en onneembare waddendijk, kijken we neer op een stukje van de vroegere zeevering, dat ver beneden ons ligt en van een enorme kleinheid en laagte is. Hoe durfden de mensen daarop te vertrouwen? Vermoedelijk waanden ze zich ook niet echt veilig achter die nietige ophoging en ligt daar de oorsprong van al die kerken hier. Als de dijken niet voldoende bescherming boden, dan diende God dat te doen.

De dijk dus. Zwaluwen scheren er vlak over heen. Vooral boeren- maar ook een enkele huizwaluw. Verder treffen we flinke koppels spreeuwen en altijd maar weer die schapen. Een honderdtal rosse grutto's loopt achter het zakkende water aan. Nog steeds hier, jongens? Moeten jullie niet naar het hoge noorden om aan de voortplanting te werken? Dan zijn we bij de Punt van Reide. Het wordt er allemaal steeds rommeliger en leuker op. De uitgebreide kwelder. Een stukje slikkig strand met daarop tien zeehonden. Aan de binnenkant van de dijk, uitgestrekte waterpartijen met kluten, visdieven, kuifeendjes en bergeenden. In het riet zingt een rietgors. En dat alles te midden van de onvoorstelbare stilte hier.

Er is geen mens te bekennen, behoudens dan die enkele boer, die met behulp van z'n hond een koppel schapen bij elkaar drijft.

De beloofde zonneshijn aan het eind van de middag blijft uit. Desondanks zijn we gelukkig.

Wanneer de regen wat harder valt, schuilen we onder een stel populieren. Vanuit het niets verschijnt een volkswagenbusje dat, tot onze verbazing, halt houdt. Een aantrekkelijke jonge vrouw

draait het raampje open en brengt ons in verwarring met de mededeling: "Ik dacht dat jullie iemand anders waren."

Ja, dat zouden we zelf ook wel willen. Maar hoe doen we dat? En wie zouden we willen zijn?

We zetten de tent op de kwelder. De regen is gestopt en de wind is weg gevallen. Stilte. Vogelgeluiden. Kluten vooral, maar ook veldleeuweriken. Van die laatste wordt Rob heel enthousiast. Het barst er hier nog van. Een blauwe - of is het een grauwe? - kiekendief zeilt voorbij. Via een dijkje lopen we wat verder de kwelder in. De zon laat zich zelfs nog even zien.

Toch zijn we vermoediger dan gedacht. We koken ons potje en nuttigen dat, gelegen op onze slaapzakken. Eindelijk is er tijd voor dat zo lang gewenste dutje. En daarna toch nog weer een wandeling over de kwelder. Waarom is deze zo anders dan die van de Bosplaat? Zal het te maken hebben met de ontwateringsloten en greppels die hier in ruime mate aanwezig zijn? Is er daardoor meer ruimte voor zoet water en kan er riet groeien? We verzamelen wat biez en dode

groeistengels, als begin materiaal voor een vuurtje. Wat verder weg ontwaren we een vervallen hek. Wat toch een mazzel. Hoe goed zal dit hout branden. Dan ontdekken we nog een schaap dat tot z'n buik in de prut is weg gezakt. Ook met dit medescheepsel hebben we mededogen en verlossen het vanuit z'n benarde positie.

Dan kunnen we eindelijk echt rusten. We genieten van ons vuurtje. Langzaam wordt het donker en wij worden melancholischer en romantischer. Alweer zijn we two lonesome cowboys, far away from home. De nacht is buitengewoon stil met alleen maar vogelgeluiden. Kluten vooral. Het slapen is van een zeer hoge kwaliteit.

In de ochtend trekken we verder voor de laatste tien kilometer naar Nieuwe Statenzijl. Op de dijk wederom een monument:

“In opdracht van het waterschap Fiemel werden in de jaren 1983 tot en met 1986 de zeedijken van de Johannes Kerkhoven Polder en de Carel Conradpolder op Deltahoogte gebracht.”

Op 9,10 meter boven NAP dus. Dit alles onder leiding van het bestuur met een voorzitter die luistert naar de naam Rookmaker. Er is ook nog een kort en duidelijk motto meegegeven aan deze dijkverhoging:

Gain diek

Gain laand

Gain leev'n

Dicht in de buurt van het monument stuiten we op een nog veel interessanter feit: Het Ambonezenbosje. Waar zich nu een bos bevindt, stonden ooit barakken. In de jaren dertig werden daar werklozen gehuisvest die in het kader van de DUW aan de landaanwinning werkten. Later werd het een Duitse militaire versterking, een gevangenis voor NSB'ers en tenslotte een woonoord voor Ambonezen die in het voormalige Nederlands-Indië met de Nederlanders hadden gevochten tegen de Indische vrijheidsstrijders onder leiding van Soekarno. Van de ruim 12.000 Ambonezen die in 1951 naar Nederland kwamen, werden er ruim 300 ondergebracht in dit kampement. Wat moet dat toch vreemd geweest zijn, om vanuit de gordel van smaragd overgebracht te worden naar de klei, de koude en de verlatenheid van een stukje Nederland. Er is veel over dit kampje te vertellen, maar dat is voor google en voert hier te ver. Wel ontroert het in hoge mate.

Verder weer, op weg naar kilometerpaal 0. Daar immers begint het Nederlandse deel van de dijk. En daar ligt voor ons de finish. Dan hebben we het Nederlandse deel van de waddenkust gehad. We kijken uit over de kwelder, die hier zo anders is dan waar we gisteren waren. Hier geen ontwatering en dan ook krijgt zeekraal de overhand. Ver weg, aan de rand van het water is slechts een smal randje riet te zien. En zeilen daar nu vier kraanvogels over? In elk geval een Bruine Kiekendief.

Rob is wat vooruit gelopen naar het gemaal van Nieuwe Statenzeil en hij staat, verdomd als het niet waar is met een meid te lullen. Ze stelt zich aan ons voor: Alma, betrokken bij de zeilvereniging 'De Dollard robben'. Vandaag vieren ze vlaggetjesdag en zal er voor de

eerste keer dit jaar gezamenlijk worden uitgevaren. Of we zin hebben in een tochtje over het water?

Voor we er goed en wel erg in hebben zijn we aan boord van de Balou met schipper Birgit. Een nogal stoere vrouw die bier drinkt als een volwassen kerel en er stevig bij rookt. Of we ook wat willen drinken? Wat schuchtertjes vragen we om Cola. Dat kan. Ze vertelt. Over het wad waar ze zo graag is. Een beetje vissen, een beetje zwemmen, garnalen vangen. Lekker voor anker, een biertje drinken. Maar ze vertelt ook over haar grootmoeder. Geboren in Oost Pruisen, in Koningsbergen (officieel

tot 1936: Königsberg in Preußen). Nu Kaliningrad en Russisch. Wat is dat toch allemaal met dat verwoeste verleden van ons? Ambonezen, Pruisen. Waar zijn ze gebleven? Dan breekt ook de zon nog door. Zorgeloos zitten we op de achterplecht. Birgit vraagt nog maar eens of we wat willen drinken? Kan koffie ook? Maar natuurlijk. Rob vreest voor blijvend geluk. Ontroerd nemen we afscheid en gaan op weg voor de laatste vijf kilometer naar station Bad Nieuweschans. Onnodig te zeggen dat de tweede of derde auto reageert op onze liftgebaren. We worden keurig afgeleverd op het station.

Tekst: Theo Bakker

Foto's: Rob Strietman